kaaluks mõistuse argumentidele rahva saatusest ja rahva kadumisest. See luule, milles S. sagedasti appi võtab oma sünnipärase huumori ja iroonia, on omapärane poleemika Grenzstein'i j. t. rahva vere ja keele sofistika vastu. S.-i laulikusüda usub rahva ilusat tulevikku, mõistus aga koob sesse pessimistlikud ja valusad lõngad. Isamaaluulega käivad koos ka S.-i hõimuelamusil kirjutatud luuletised. Eesti luuletajaist on S.-il tugevaim hõimude kokkukuuluvustunne. Ta on tõlkinud rea A. Petõfi' laule ja valiti oma 60-a. sünnipäeva puhul Budapesti Petõfi'-Seltsi kirjavahetajaks liikmeks. Oma kodulaulude rühma on S. »Aastate kajastuses« võtnud kitsamapiirilised, kodukohaga ning perekonnaga seotud luuletised. Kodulaulude hulka laiemas mõttes kuuluvad ka luuletised rühmast »Inimene ja loodus«, sest looduslaulud on inspireeritud samast õrnusetundest, mis on kihutajaks olnud kodulauludegi sarjas. Samuti on armulaulude tagaseinaks ja maastikuks sama eestiline loodus, mis on jätnud kustumatud muljed luuletajasse juba ta varases nooruses. S.-i kodulaulude sarjas pälvivad tähelepanu eriti oma hardalt ja südamlikult toonilt mälestuslaulud emale ja isale. Peab juurde lisama, et S.-i suhe loodusesse on peamiselt selles tsüklis põllumehe suhe. Ta loodusehardus piirdub sageli religioosse tundega. S.-i armastuslüürikat iseloomustab suur tagasihoidlikkus ja teatav naiivsus; suure hulga armastuslaulude hulgas leidub vähe otsest tundmuste väljendamist. Kõige rohkem õnnestunud armulaulud on luuletised, mis on tihedalt seotud looduselamustega. Suur enamik S.-i armastuslaule on romansid, lühikesed rahvatoonis peetud eepilis-lüürilised luuletised, osalt ka laulude nime all tuntud. Neis ilmneb ka kõige rohkem luuletaja sünnipärane koomiline joon. Kerkides üle isamaaliste, armastuse ja looduse laulude tõuseb S. sümbolistlikkudele elamustele. See tõus eraldab ja tõstab S.-i välja ta kaasaegsete poeetide plejaadist ja annab talle koha uue luule eelkäijate hulgas eesti lüürikas. Sümbolistlikkude luuletiste valda kuuluvad säärased kaunid luuletised, nagu »Must lind« (kirjutatud a. 1892), »Sügisõhtul« (1894), »Kes ta oli?« (1895), »Vari« (1910), »Koerakoonud« (1910) ja rida looduslaule. — S. algas luuletamist M. Veske (vt.) järel rahvalaulu veermes; ta salm on neljarealine, suuremalt jaolt riimivad ainult kaks värsilõppu; riimid on ebasuggestiivsed, sageli ainult käändelõpulised, nagu suuremal osal tolleaegseil luuletajail. Rütm on ühetaoline trokai-veere; sajandi vahetuse paigu vaheldub see jambiga, mille elustamiseks on tarvitatud daktüli-veeret. S.-i paremad laulud on kaunid just oma vahelduva rütmiga. Trokai-veere annab S.-i luuletistele nende intiimsuse ja südamlikkuse. Hilisemais luuletisis tarvitab S. laitmatuid puhtaid riime.

Isiklikult saadud andmed; V. Grünthal-Ridala, S.-i elulugu ja luule (kogus »Aastate kajastus«, lk. 9—30); Kampmann, Peaj. II[II], lk. 325—34, III, 244 j.; Pvl. 1922, nr. 320 (F. Tuglas); Post. 1922, nr. 306 (A. Jürgenstein); Perekonnaleht (Pvl. kaasanne) 1914, nr. 18 (H. Prants).

H. V.

SÜDA, Peeter, helikunstnik, sünd. 18. I 1883 Saaremaal Kihelkonna klk. Lümanda v. taluperemehe pojana, õppis kohalikus ministeeriumikoolis, mille lõpetas a. 1902, astus s. a. Peterburi konservatooriumi prof. L. Homilius'e oreliklassi. Juba varases nooruses hakkas S. kodus muusikaga teotsema, saades algelisi juhatusi sel alal oma isalt. Need kodused harjutused, kuigi neil puudus süstemaatiline kool, arendasid S. võimeid sedavõrt, et ta konservatooriumi astudes võis vabalt kuulmise järgi harmoniseerida ja improviseerida koraale ja muud sarnast muusikat. Konservatooriumis edenes ta jõudsasti nii oreli kui ka kompositsiooni alal, viimases prof. Solovjev'i juures, tõustes varssi parima organisti kuulsusse konservatooriumi ringkonnis ja olles ühtlasi hea kontrapunktist. Omandanud prof. Homilius'elt peamiselt klassilise repertuaari (Bach, Händel), õppis ta peale viimase surma prof. J. Handschin'i juures, kelle juures ta eriti uuema muusika alal täienes virtuositeedis, registreerimises ja üldse orelieffektide igakülgses käsitlemises. Olles paremaid orelikunstnikke üldse, mida tõendas ka ta hiilgavalt õiendatud konservatooriumi lõppeksam a. 1911, esines ta avalikkuse ees oma üksildusse kalduva iseloomu tõttu võrdlemisi harva (mõnel korral »Estoonia« kontsertsaalis Tallinnas). Tallinna Kõrgema Muusikakooli (hiljemini konservatooriumi) asutamisel a. 1919 sai S. selle õpetajaks oreli ja teooria alal, kuid suri juba 3. VIII 1920 Tallinnas. — Oma passiivse iseloomu tagajärjel osutas S. ka oma heliloomingus teatavat tagasihoidlikkust, muutudes aktiivsemaks oma viimseil eluaastail ja luues kuudel enne surma oma parimad orelitööd. Käsikirjas on ta töist säilinud suit orelile 4-s jaos, prelüüd ja fuuga g-moll, largo e-duur, scherzo; peale selle paar soololaulu, koorilaul »Lina kakken likes saie«, mitu fuugat klaverile konservatooriumi õpiajast ja üksikud visked. S. helitööd baseeruvad õige tugeval polüfoonilisel alusel, milline stiil pakkus talle erilist huvi. Tema kontrapunkt on loogiline, selge ja tüse, temaatilisest arengust väljakasvav. Ka tundis ta huvi moderni muusika ja värskete harmoo-